

30^e jaargang nr. 1 2023

BUURTBLAD DE DRASSIGE DRIEHOEK

THEMA: DE WATERTOREN

BUURTVERENIGING DE DRASSIGE DRIEHOEK EN CONTACTGROEP RIJSWIJK-ZUID

De dienstwoning en de watertoren, april 2020 (foto: Wilbert van Bijlert)

*De drassige driehoek en de watertoren, begin jaren 70 (foto: Kees Duijvestein)
Voorzijde: De watertoren in 1931 (Stadsarchief Delft 11387)*

INHOUDSOPGAVE

INHOUD

Voorwoord redactie	4
Voorwoord voorzitter buurtvereniging	7
1. NIEUWS VAN DE BUURTVERENIGING	8
Aankomende activiteiten	8
Gezellige buurtactiviteiten in de tweede helft van 2022	9
Olijke olieballen	11
2. DE BUURT	13
Een jong gebleven oude flexibele dame	13
De eerste buurtvereniging van de Delftweg, het Jaagpad en Sion	15
Nieuws mei 2022 – december 2022	17
Romeinse vondsten bij voormalig landhuis	23
Geef het stokje door – Sjaak en Roos van Heusden	24
Jong en oud, RijswijkBuitengewoon wil iedereen bij de wijk betrekken	25
Contactgroep Rijswijk-Zuid	29
Bericht van Werkgroep Pasgeld	33
3. THEMA: WATERTOREN HOF VAN DELFT IN RIJSWIJK	34
COLOFON EN CONTACT	47

VOORWOORD REDACTIE

In september leidde ik een aantal leden van de historische vereniging Delfia Batavorum rond door de buurt. Een van de deelnemers vroeg mij naar de geschiedenis van de watertoren. Ik wist dat deze in 1911 in opdracht van de gemeente Hof van Delft was gebouwd, maar waarom zij op Rijswijks grondgebied staat wist ik niet. In eerdere publicaties en op het internet vond ik het antwoord niet en ook Kai en Audrey, de huidige bewoners van de watertoren, moesten mij het antwoord schuldig blijven. Wel kreeg ik van hen het archief dat zij van de vorige bewoner hadden gekregen. Dit bevatte onder andere overzichten van en correspondentie over het onderhoud van de watertoren en de naastgelegen dienstwoning uit de jaren 70, 80 en 90. In deze periode was de watertoren in bezit van drinkwaterbedrijf Vlietstreek. Het meest bijzondere dat ik aantrof was een kopie van het eerste nummer van het blad 'Gewapend Beton' uit 1912 met op de voorpagina: de watertoren van Hof van Delft in Rijswijk. De afgelopen tijd heb ik mij verdiept in de geschiedenis van de waterleiding, de annexatie van Hof van Delft door Delft en de functie van een reinwaterkelder. Het antwoord op mijn vraag heb ik niet gevonden. Maar wel heb ik genoeg informatie gevonden om een artikel over de watertoren te schrijven dat volgens mij voor bewoners van Pasgeld en Parkrijk de moeite waard is.

Een ander artikel dat zeker het lezen waard is, is het interview met Bernie van der Stuijt. Zij is met haar meer dan negentig jaar de oudste bewoner van het Jaagpad. Gaby Breschnig en Wendelien Stallinga vroegen naar haar leven aan het Jaagpad en dit geeft een mooi beeld van de afgelopen decennia. Daarnaast bevat het buurtblad weer een aantal vaste rubrieken, zoals 'Geef het stokje door' en bijdragen van de buurtvereniging, de Contactgroep Rijswijk Zuid en de werkgroep Pasgeld Natuurlijk. Ook ontbreekt het nieuwsoverzicht niet, met daarbij extra aandacht voor de vondst van scherven die erop wijzen dat Pasgeld al in de Romeinse tijd werd bewoond.

Ik wens je veel leesplezier!

Wilbert van Bijlert

HERHAALDE OPROEP

Wie wil helpen met het maken van de volgende buurtbladen?

Het zou fijn zijn als iemand mij wil ondersteunen met het schrijven van artikelen en verzamelen van bijdragen. Maar ook als je één keer wilt helpen, dan is dat welkom.

Wil je met een of meer van de taken helpen, stuur dan graag een bericht naar buurtbladdedrassigedriehoek@gmail.com

VOORWOORD REDACTIE

Het Jaagpad en de watertoren. Op de ansichtkaart wordt het Jaagpad ten onrechte tot de gemeente Delft gerekend. (Stadsarchief Delft 55340)

DE BUURTVERENIGING VRAAGT HULP

We merken goed dat de corona voorbij is. We hebben het heel druk. Gelukkig helpen veel mensen ons met bardienst. Maar we hebben ook hulp nodig bij het inkopen van voorraden (drank, diepvriessnacks, schoonmaak & hygiënepullen, frituurolie..... Van alles. We kopen overwegend bij Sligro, Hanos en soms bij Makro. Of in de supermarkt, als het bier daar in de aanbieding is). We kunnen dat ook laten bezorgen, maar door zelf gericht in te kopen besparen we enorm. We kunnen hier hulp bij gebruiken. Je moet wel over een auto kunnen beschikken. En hoe zelfstandiger je dat kunt doen, hoe liever het ons is.

Wie wil ons met deze opgave helpen? Graag een berichtje aan info@dedrassigedriehoek.nl

autobedrijf WEERHEIM

Haantje 17, 2288 CV Rijswijk
Tel. 015 - 2146328

Autobedrijf Weerheim BV is een klein modern Bovagbedrijf, gespecialiseerd in Renault, dat tevens deel uit maakt van de Bosch CarService-organisatie. Wij zijn in staat u een compleet pakket aan te bieden dat alles beslaat wat met de auto te maken heeft. Zoals onder andere onderhoud, reparatie, verkoop nieuw en gebruikt, verhuur, leasing, schadeherstel, etc.

Openingstijden maandag tot en met vrijdag
08.00 tot 12.15 uur en 13.00 tot 17.30 uur
Zaterdag 09.30 tot 12.30 uur

VOORWOORD VOORZITTER BUURTVERENIGING

Lieve mensen,

Als ik dit schrijf is de rook van het vuurwerk nog maar net opgetrokken. En als u dit leest bereiden we ons voor op een Elfstedentocht, of beginnen de vogels zenuwachtig nestjes te bouwen. Ik weet niet wat beter is, maar ik hoop het laatste want ik heb het niet zo op ijs en sneeuw. Ik hoop dat de lente snel komt, want ik vind de buurt het mooist als de bomen vol blad zitten.

Vorig jaar rond deze tijd zaten we nog midden in de corona, je zou het bijna vergeten. Maar in april ging alles los, en ook de buurthuisactiviteit herleefde. Koningsdag, twee jaar overgeslagen, kon eindelijk weer. Heerlijk. Er werden weer volop feestjes gegeven, een buurtmaaltijd kon weer, en als kers op de taart nog twee keer een pubquiz, geleid door onze oude vertrouwde Pubquizmaster Paulus.

Net als u zijn ook wij geplaagd door prijsstijgingen. We hebben ons energieverbruik sterk verlaagd door de koeling alleen aan te zetten als het echt nodig is. We gebruiken minder gas door de kachel een paar graden lager te zetten en de gasten te vragen een extra wolletje aan te doen. En we hebben vorig jaar onze verlichtingsinstallatie deels vernieuwd, een ander deel doen we dit jaar. We letten op de kleintjes, en tot nu toe redden we het. Er wordt flink gevierd en gefeest in het buurthuis, de zaken draaien goed. En dat is mooi, want zo blijven we uit de rode cijfers en kunnen we ook in 2023 leuke dingen aan de buurt blijven aanbieden.

We hebben dit jaar, op verschillende momenten, kennis mogen maken met buurtgenoten uit Parkrijk. Leuk dat buurtvereniging De Drassige Driehoek in jullie belangstelling stond, en leuk dat steeds meer bewoners van Parkrijk meedoen.

We hebben 2022 afgesloten met het bakken van oliebollen voor de buurt. Het zijn er 799 geworden. Verderop in dit blad hebben we foto's van enkele fraaie exemplaren afgedrukt met een uitdagende vraag erbij. Leuk om een sombere zondagmiddag een vrolijke draai te geven.

Ik wens u een zachte winter en een schitterend voorjaar!

Hans van der Kramer

De Delftse Vliet, met sneeuw op een dun ijslaagje, en het Jaagpad, december 2022

1. NIEUWS VAN DE BUURTVERENIGING

AANKOMENDE ACTIVITEITEN

De komende periode vinden in ieder geval onderstaande activiteiten plaats. Voor meer informatie, zie www.dedrassigedriehoek.nl. Aankondigingen worden ook huis aan huis verspreid in Pasgeld en Parkrijk.

Woensdag 5 april Lezing over herberg en café 't Haantje door Aart Struijk.
Deze lezing zou in maart 2020 plaatsvinden, maar is destijds vanwege de lockdown niet door gegaan.

27 april Koningsdag in en bij het buurthuis

GEZELLIGE BUURTACTIVITEITEN IN DE TWEEDE HELFT VAN 2022

Buurtdiner

Op 6 juli 2022 vond er weer een buurtdiner plaats in het buurthuis De Drassige Driehoek. Buurtbewoners konden zich vooraf aanmelden om deel te nemen aan het 3 gangen diner in het buurthuis, samengesteld en gekookt door de kookgroep van De Drassige Driehoek, die bestaat uit buurtbewoners die met plezier deze maaltijd voor u klaarmaken. Deze keer begonnen we met een cocktail of mocktail en bestond het voorgerecht uit een auberginetorentje met granaatappelsaus. Het hoofdgerecht was een heerlijke kipspies van de BBQ met rode koolsalade, tzatziki en Turks brood. Het nagerecht was een tarte tatin rabarber. De opkomst was, zoals altijd, een gezellig volle zaal.

Pannenkoeken eten

Op vrijdag 8 juli 2022 hebben we het begin van de schoolvakantie weer kunnen vieren door met de kinderen uit de buurt pannenkoeken te eten in het buurthuis. Vijf vrijwilligers gingen aan het bakken en er werden ruim 200 pannenkoeken gebakken. Het was weer een gezellig eetfestijn, kinderen kwamen met en zonder ouders genieten van de pannenkoeken en spelen rond het buurthuis in het park en de speeltuintjes. Een goed begin van de zomervakantie!

Sint Maarten

Op 11 november was het weer zover, Sint Maarten! Ongeveer 35 kinderen hadden zich om 18:30 uur voor het buurthuis verzameld met een mooie lampion en een lichtje erin. Nadat we de liedjes gezamenlijk nog even geoefend hadden, begonnen de kinderen in groepjes aan de wandeling langs de deuren. Zingend uit volle borst en trots met hun lampion hebben ze lekker snoepjes opgehaald. Altijd een heel gezellige en vrolijke avond.

Michelle Ruymbeke

DE BUURTVERENIGING

Pubquiz

Terug van weggeweest is de pubquiz in het buurthuis. Op 3 september en 26 november konden teams het weer tegen elkaar opnemen tijdens de pubquiz in het buurthuis. Onder het genot van een hapje en een drankje werd er gestreden om de eerste plaats. Het waren hele gezellige avonden!!

KERSTSTUKJES

Gelukkig konden we na twee jaar weer gezellig samen komen om kerststukjes te maken. Op zondag 18 december kwamen daarom ruim dertig buurtbewoners naar het buurthuis. Het was een dag waarop het ijzelde en glad was. De kerstman, die langs zou komen, durfde daarom de deur niet uit. Maar ook zonder kerstman was het erg gezellig! Een aantal van de gemaakte kerststukjes zijn na afloop gebracht naar buurtbewoners die een extra kerstattentie verdienen, dat werd erg gewaardeerd. Iedereen ging naar huis met een prachtig kerststuk en met een lach op het gezicht.

Op naar een mooi 2023 voor een ieder! Maak er een mooi jaar van.

Lieve groet,
Joyce van den berg

HEIJBERS & VERKLEIJ HOVENIERS

• ONTWERP •
AANLEG •
• ONDERHOUD •

Postbus 81
 2675 ZH Honselersdijk
 Shaun 06-81486633
 Bas 06-41517857
info@heijbersverkleij.nl

WWW.HEIJBERSVERKLEIJ.NL

/HVNHOVENIERS

DE BUURTVERENIGING

OLIJKE OLIEBOLLEN

Op 31 december zijn in het buurthuis bijna 800 oliebolletjes gebakken. Als een lepel beslag in het vet glijdt, weet je nog niet hoe de oliebol uiteindelijk wordt. Maar sommige maken het wel heel bont. We hebben enkele van de opvallendste exemplaren op de foto gezet alvorens ze te bestrooien met suiker en ze in de bloei van hun knapperige jeugd op te peuzelen, want verkopen kun je ze niet. Hoewel, een enkele van deze exemplaren hebben de klant wel bereikt.

Het viel ons op dat sommige oliebolletjes op dieren lijken, of op kabouters, op een mannetje in een Donald Duck -auto -- nou ja, dat dacht ik dan. Maar wat denken jullie? Welke gruwelijk heksen en aardmannen, enge beesten en griezelige wezens zien jullie? En weet je daar een bloedstollend verhaal over?

Laat ons weten welke foto je op een idee bracht, schrijf je verhaal erbij, je naam en de leeftijd van degene die het verhaal heeft verzonden (papa of mama of een andere volwassene mag best een klein beetje hebben geholpen met het opschrijven ervan). De jury kijkt uit naar jullie ideeën! Mail ze naar olijke-oliebollen@dedrassigedriehoek.nl. Of stop je inzending in de brievenbus bij het buurthuis. In het volgende buurtblad komt de uitslag, of op de website, als dat eerder is.

Voor onderhoud en schilderwerken

Schilder en Sauswerk
Glas en Renovlies plakken
Klein onderhoud
Toiletrenovatie
Tuinonderhoud

www.fmklussenbedrijf.nl
info@fmklussenbedrijf.nl
tel: 0655-950388

2. DE BUURT

EEN JONG GEBLEVEN OUDE FLEXIBELE DAME

Op 5 oktober 2022 gingen wij langs bij mevrouw Van der Steuijt op het Jaagpad nr. 73. Het moest er nu eindelijk van komen: een interview met de oudste bewoonster van het Jaagpad. Meer dan 70 jaar woont zij nu in onze wijk. Iedereen die Bernie (zo mogen wij haar noemen) kent, weet dat elke ontmoeting met haar begint met een zeer gastvrije ontvangst. Bij de koffie iets lekkers en altijd een goed humeur. Voorzien van koffie en koek vroegen wij haar naar haar verleden.

Bernie in haar achtertuin

Op 29 december 1930 werd Bernie geboren. Samen met haar ouders en oudere zus woonden zij boven de zaak in de Choorstraat in het centrum van Delft, het winkelpand de bonbonzaak. Toen Bernie 6 jaar werd, verhuisde het gezin naar de Delftweg, aan de overkant van het Jaagpad. Bernie volgde de MULO en Huishoudschool en zat tijdens haar tienerjaren bij het Madrigaalkoor in Delft. Een avontuurlijk en vooruitstrevend koor, dat door heel Europa reisde en veel bekendheid had. Ook Bruno zong bij dit koor. Ze kenden elkaar al van jongs af aan omdat zijn ouders ook ondernemers waren op de Burgwal. Maar tijdens de vele uren van repeteren sloeg de vonk over en zijn ze getrouwd.

Een lang leven betekent vele bijzondere herinneringen:

De voedseldroppingen in de oorlog op vliegveld Ypenburg, oorlogsleed en honger. De geschiedenis van de oude villa, het voormalig Christelijk Lyceum Delft aan de overkant, door jonge “kunstenaars” bezet, maar zij werden er uiteindelijk door de ME uitgezet. Nu staan er de vierkante nieuwbouwhuizen.

De eerste jaren van haar huwelijk woonden Bernie, Bruno en hun eerste twee kinderen in bij haar ouders op de Haagweg, later Delftweg. In die tijd mochten gehuwde vrouwen niet buitenshuis werken. Nadat Bruno als soldaat terugkeerde uit Indonesië kreeg het jonge stel via de burgemeester van Rijswijk een bovenwoning op het Jaagpad toegewezen, nr. 46. Hier heeft het gezin met uiteindelijk vier kinderen gewoond. Dagelijks namen de kinderen het pontje naar de overkant om naar de lagere school te gaan. Dat was de Maria School op de Brasserskade. Boodschappen deed Bernie bij de SRV-wagen (een kleine rijdende supermarkt) en op het Jaagpad bij de toen nog aanwezige kruidenier, de kaasboer en de bakker.

Het pontje was natuurlijk gezichtsbepalend voor de wijk. Bernie herinnert zich zelfs nog de namen van de vroegere pontbazen, de heer van Velzen, later de heer Teunissen en

Aad van Geest jr. Lang geleden is er ook een ongeluk gebeurd waarbij het pontje was omgeslagen en zelfs iemand is verdronken, het was mevrouw Van Zon. Later kon het gezin een hoekwoning op de begane grond kopen. Heerlijke tijden braken aan, van tuinfeesten in de zomer, moeders die dagelijks bij elkaar aanwaaiden en koffie dronken, kinderen die met elkaar buiten speelden (er was ook nog een speeltuin met beheerder in de buurt), tot aan schaatsen op de Vliet. Als gezin trokken zij iedere zomer met de vouwwagen erop uit, met Frankrijk als eindbestemming.

Als 91 jarige (bijna 92) geniet Bernie nog steeds van oude bekenden, de saamhorigheid en de fijne woonomgeving. Met een groepje studenten in de twee bovenwoningen die zelfs een boot van de roeivereniging Laga naar haar hebben genoemd, vindt ze het vooral heel gezellig en vertrouwd in deze wijk. In de zomer is zij degene die de bovenburen uitnodigt voor de BBQ in haar tuin. En soms komt een bovenbuur spontaan even bij haar op de piano spelen. Zij vindt het heerlijk om als publiek te fungeren.

Het Nieuwjaarsvuur aan het Jaagpad (met op de achtergrond de van Hardenbroeklaan) in 2008: het blijft een mooie herinnering.

Die oude taaie, zo noemt ze zich zelf. Het is eerder een jong gebleven oude flexibele dame, die zich aanpast aan elke situatie en steeds het beste weet te maken van het leven en nog volop nieuwe ideeën heeft. Zoals zij denkt over: het aanbieden van een EHBO cursus (reanimatie) in het buurthuis en het regelen van betere verbindingen met het openbaar vervoer. Geven en nemen is haar boodschap. Geïnteresseerd zijn in de ander. De deur openzetten en van iedere dag een mooie dag maken. "De bedrijvigheid en de mensen op het Jaagpad geven mij het gevoel dat ik nooit alleen ben". Dat maakt het leven op het Jaagpad voor Bernie zo uniek.

Wendelien Stallinga en Gaby Breschnig.

Gaby, Bernie en Wendelien (Foto: Wendelien Stallinga)

DE EERSTE BUURTVERENIGING VAN DE DELFTWEG, HET JAAGPAD EN SION

Dit jaar bestaat Contactgroep *Rijswijk Zuid* vijftig jaar en vorig jaar bereikte de buurtvereniging De Drassige Driehoek de 45-jarige leeftijd. Toch zijn dit niet de oudste buurtverenigingen van Rijswijk-Zuid. In de Delftsche Courant van 1 september 1917 valt te lezen dat de bewoners van het Jaagpad, de Delftweg en Sion een vereniging oprichtten om hun belangen te behartigen. Een van de bestuursleden was W. Hesse, de toenmalige eigenaar van café 't Haantje. De intro van het artikel geeft aan hoe zij zich voelden ten opzichte van het gemeentebestuur: 'Geïsoleerden'. De afgelegen ligging speelde ook een rol bij de totstandkoming van de CRZ. In het vorige buurtblad staat de geschiedenis van de CRZ beschreven.

Delftsche Courant, 17 juli 1917

Delftsche Courant, 1 september 1917

Ruim twee maanden na haar oprichting behaalde de vereniging haar eerste succes.

Verbetering. Door de bemoeiingen van de onlangs voor het jaagpad en 't Haantje opgerichte commissie ter behartiging van dat gedeelte der gemeente Rijswijk, is thans door het gemeentebestuur op een gedeelte van het Jaagpad en den weg naar de spoorbaan elektrische straatverlichting aangebracht. De stroom wordt uit Delft geleverd.

Delftse Courant, 17 november 1917

In de Delftsche Courant van 1927 valt te lezen dat de vereniging D.J.S. heette: Delftweg, Jaagpad en Sion. Zij organiseerde, net als tegenwoordig buurtvereniging De Drassige Driehoek, een feest ter ere van de verjaardag van het staatshoofd. Destijds was dat koningin Wilhelmina. Op 27 april zal dit jaar in en rond het buurthuis Koningsdag worden gevierd. Hopelijk brengt, net als in 1927, ook dit jaar de burgemeester "in den loop van den middag een bezoek aan het feestterrein."

. D. J. S.
De buurtvereniging D. J. S. bij welke vereniging de bewoners van den Haagweg, Jaagpad en Sion zijn aangesloten, zal dit jaar wel de laatste vereniging zijn, die de verjaardag van de koningin feestelijk herdacht. Zaterdag n.l. werd nog een kinderfeest gehouden op een terrein nabij het Haantje. Het was wel wat laat, doch een Oranjefeest is het niettemin toch geworden. De kinderen hebben zich kostelijk geamuseerd. Er was veel pret en 't weer hield zich goed. De burgemeester van Rijswijk bracht in den loop van den middag een bezoek aan het feestterrein.

Delftse Courant, 27 september 1926

NIEUWS MEI 2022 – DECEMBER 2022

Op basis van weekblad Groot Rijswijk, internetkrant Rijswijks Dagblad en de buurtapp.

21 juni De installatie van de nieuwe wethouders vond plaats in het stadhuis. Voorafgaand vond er een debat plaats over het nieuwe coalitieakkoord 'Gezonde groei. Rijswijkse koers 2022-2026'. Niet bouwen in het groene Pasgeld was een belangrijke verkiezingsbelofte van wethouder Gijs van Malsen (PvdA). Veel bewoners van Pasgeld hadden om die reden op de PvdA gestemd, maar in het coalitieakkoord staat dat er toch gebouwd gaat worden. Leden van de werkgroep Pasgeld Natuurlijk lieten voorafgaand aan het debat weten teleurgesteld te zijn.

Archeologische opgravingen in Pasgeld-Oost in augustus. Op de achtergrond is de watertoren zichtbaar

1 september In het stadhuis vond een informatieavond over Pasgeld-West plaats. Tijdens deze bijeenkomst werd de opzet van het voorontwerp bestemmingsplan toegelicht en een presentatie van het stedenbouwkundig plan Pasgeld-West gegeven. Hierin werd aangegeven dat 950 woningen, een lagere school en een NS-station zijn gepland. Ondergebracht in een twaalfstal buurtschappen met elk hun eigen karakter én autovrij. Ook wordt gekeken of voor de Lange Kleiweg een toekomst is weggelegd als snelle fietsweg zonder autoverkeer.

29 september Stichting RijswijkBuitengewoon organiseerde een eerste kennismakings-/inspiratieavond voor buurtbewoners en geïnteresseerden om mee te denken over het concept van en de activiteiten in en rondom een centrale ontmoetingsruimte in de wijk RijswijkBuiten. Zie ook het artikel in dit buurtblad.

Links: toespraak van burgemeester Verkerk (foto: Wilbert van Bijlert)

7 oktober De jaarlijkse herdenking bij het oorlogsmonument aan het Haantje vond plaats. Burgemeester (wnd.) Bas Verkerk hield een toespraak en legde een krans bij het monument. Leerlingen van basisschool KC BuitenRijck hebben het monument geadopteerd en leverden een bijdrage aan de herdenking. De muziek werd verzorgd door Muziekvereniging Forum Hadriani. Er waren ruim vijftig aanwezigen.

15 november Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Rijswijk gaf het startsein voor een vervolg participatietraject voor de verdere uitwerking van de plannen voor Pasgeld-Oost. Het college had vooraf de uitgangspunten voor deze participatie vastgesteld. Om de ontwikkeling van de nieuwe woonbuurt mogelijk te maken, ondertekenden wethouder Armand van de Laar van gemeente Rijswijk en gebiedsontwikkelaar Synchroon een herziene overeenkomst. Deze herziene overeenkomst biedt plaats aan maximaal 100-110 energiezuinige vrije sector woningen in plaats van de eerder genoemde 200 woningen. Door

De etalage van Jaagpad 145 met kerstversiering

deze nagenoeg halvering van het aantal woningen komt er volgens de gemeente meer ruimte voor groen en ecologische verbindingen in het hele Pasgeld gebied.

27 november De buurtvereniging ontvangt van de familie het bericht dat mevrouw Truus Goedgebuure op 91 jarige leeftijd is overleden. Samen met haar echtgenoot was zij in de jaren 80 en 90 eigenaar van de kruidenierswinkel aan het Jaagpad 145. Tegenwoordig is het pand in bezit van schildersbedrijf Hoogduijn.

29 november De gemeente en onderzoeksbureau Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie maken bekend dat uit proefsleuvenonderzoek is gebleken dat in de Romeinse tijd mensen bij het Jaagpad hebben gewoond. Dit is te zien aan een zogeheten cultuurlaag in de klei. In deze laag zijn aardewerkscherven van vooral handgevormde potten gevonden, gemaakt door de lokale bevolking in de Romeinse tijd. De bewoning kan op het eerste oog gedateerd worden tussen het laatste kwart van de eerste eeuw en het midden van de tweede eeuw na Christus. Zie ook het artikel in dit buurtblad.

Opgravingen naast de van Hardenbroeklaan, op de achtergrond woningen aan de Delftweg en het Jaagpad (foto: Wilbert van Bijlert)

Wethouder Armand van de Laar op 14 december in een vol buurthuis

14 december Ruim honderd buurtbewoners en geïnteresseerden nemen deel aan de informatieavond over de ontwikkeling van Pasgeld-Oost. Ontwikkelaar Synchroon en de gemeente Rijswijk presenteren het ontwerp voor het nieuwe woonplan voor de locatie Pasgeld-Oost. In het woonplan komen 102 woningen aan de kant van de Lange Kleiweg en de TNO locatie. In het overige deel komt een landschap met veel aandacht voor water en groen. Vanuit de aanwezigen worden onder andere vragen gesteld over de toename van het verkeer, vooral over de Lange Kleiweg. Een verslag van de bijeenkomst is te vinden op <https://samen.rijswijk.nl/nl-NL/projects/pasgeld-oost>

Willemstraat 27 t (070) 399 50 01
2282 CB Rijswijk e assu@ovmak.nl

www.ov-verzekeringen.nl

Willemstraat 27 t (070) 399 50 01
2282 CB Rijswijk e assu@ovmak.nl

www.ov-verzekeringen.nl

muzieklab
vioolles
samenspel

www.vioollespraktijk.nl

Imme Tonkes

DE BUURT

15 december Rond 07.40 uur raakt langs de Wateringseweg in Delft, vlakbij de Kolenhavenbrug een auto te water. Twee voorbijgangers, waaronder Leo Ruissen, bewoner van het Jaagpad, redden de bestuurster uit haar zinkende auto. Waarschijnlijk is gladheid de oorzaak van het te water raken. Het dak van de auto blijft nog enkele uren zichtbaar, dan haalt een bergingsmaatschappij de auto uit het water.

Om 9.00u 's ochtends lag de auto nog in het water (Foto: Wilbert van Bijlert)
Burgemeester Huri Sahin op bezoek bij Leo Ruissen (foto: Ankie Remijn)

31 december Bijna 800 oliebollen worden vanuit het buurthuis verkocht. Van 07.00u tot 19.00u wordt er gebakken. Tien buurtgenoten trotseerden de regen en namen deel aan de Oliebollenwandeling langs het Jaagpad. Na afloop aten zij een versie gebakken oliebol in het buurthuis.

6 januari Burgemeester Huri Sahin verrast Leo Ruissen met een enorme bos bloemen voor het redden van de automobiliste die op 15 december met haar auto in de Vliet was beland.

Logeergelegenheid aan het Jaagpad

Beste buurtbewoners,

Vindt u het ook zo gezellig als familie/en of vrienden op bezoek komen? En vindt u het nog gezelliger als zij blijven slapen maar er om wat voor reden dan ook geen gelegenheid voor is! Dan hebben wij voor u de oplossing in de vorm van een comfortabele logeergelegenheid.

Loopt u eens langs of neem met ons contact op, wij kunnen u misschien wel helpen.

Met vriendelijke groet,

Claire Heijbers,

**Jaagpad 51, 2288CG Rijswijk, Tel: 0641211420,
claireheybers@hotmail.com**

DE BUURT

ROMEINSE VONDSTEN BIJ VOORMALIG LANDHUIS

Op de website van Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie is onderstaand verslag van de opgravingen in Pasgeld-Oost te lezen (www.vestigia.nl/romeinse-vondsten-bij-landhuis-pasgeld/).

Archeologen van Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie hebben in de afgelopen maanden een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Pasgeld-Oost (gemeente Rijswijk), dat door Synchroon ontwikkeld zal gaan worden. Het onderzoek is in twee fasen uitgevoerd. Eind augustus is middels smalle sleuven eerst het hele terrein grofweg in kaart gebracht (16 sleuven zijn aangelegd). Op basis hiervan is het advies geformuleerd om vooral bij het Jaagpad nog eens goed verder te zoeken. Begin november zijn daarom in dit deel nog acht extra proefsleuven aangelegd.

Het belangrijkste resultaat is dat bij het Jaagpad bewoning uit de Romeinse periode is vastgesteld. Deze bewoning is zichtbaar door de aanwezigheid van een zogeheten cultuurlaag in de klei, met hierin aardewerkscherven van vooral handgevormde potten, gemaakt door de lokale bevolking in de Romeinse tijd. Onder de cultuurlaag zijn sporen zichtbaar, waaronder een verkavelingsloot en smalle greppeltjes. De bewoning kan op het eerste oog tussen het laatste kwart van de eerste eeuw en het midden van de tweede eeuw na Christus gedateerd worden. Deze Romeinse sporen worden oversneden door een slotenpatroon uit de periode van de voormalige buitenplaats Pasgeld. De sloten zitten behoorlijk vol met afval, voornamelijk bestaande uit aardewerkscherven (als roodbakkerij aardewerk, majolica/Delfts-blauwe borden tot bloempotten), maar ook delen van glazen wijnflessen, pijpenkopjes, een enkele ijzeren spijker en zelfs een mooi speldje. Het speldje werd trouwens op de stort van uitgegraven grond, afkomstig uit een van de sloten, gevonden tijdens het woensdagmiddag bezoek van de buurtjongens Gies en Daniël.

Inheems-Romeinse potscherven en een 18^e of 19^e eeuwse speld (foto: Vestigia)

Het verzamelde materiaal dient uiteraard nog nader onderzocht te worden, maar de Pasgeldsloten kunnen globaal tussen de 17e en de eerste helft van de 20e eeuw gedateerd worden, dus gelijktijdig met de tuin behorende bij het landhuis Pasgeld en overeenkomstig het historisch overzicht van buurtbewoner Wilbert van Bijlert. De resultaten uit het proefsleufonderzoek en het vondstmateriaal zullen de komende weken nog verder uitgewerkt worden, op basis waarvan Vestigia een nader advies aan de ontwikkelaar Synchroon en de gemeente Rijswijk opstelt over hoe om te gaan met de vindplaats bij de geplande nieuwbouw. Uiteindelijk zullen de resultaten in een onderzoeksrapport worden gepresenteerd en voor iedereen na te lezen zijn.

GEEF HET STOKJE DOOR – SJAAK EN ROOS VAN HEUSDEN

In Pasgeld en Parkrijk, tussen de Vliet en Prinses Beatrixlaan staan honderden huizen. Door de nieuwbouw zal het aantal de komende jaren sterk verder stijgen. Waarom hebben buurtbewoners ervoor gekozen hier te komen wonen? Wat maakt de buurt aantrekkelijk, en wat zou verbeterd kunnen worden. In deze rubriek stelt een buurtbewoner zich voor en vertelt wat hij/zij van de buurt vindt. Aan het einde geeft hij/zij het stokje over aan iemand anders uit de wijk. In vorige buurtblad kwam Marinka Koornneef aan het woord. Zij woont met haar gezin sinds een paar jaar in een nieuwe woning in Parkrijk, hiervoor woonden zij aan de andere kant van het spoor, in de van Hardenbroeklaan. Marinka gaf het stokje door aan Roos en Sjaak van Heusden. Zij waren in de van Hardenbroeklaan Marinka's burens van een portiek verder en zijn vorig jaar verhuisd van hun bovenwoning naar de benedenwoning waar Marinka en Raymond eerder woonden.

Wanneer zijn jullie in onze buurt komen wonen en hebben jullie voor de buurt gekozen?

Wij zijn hier komen wonen in februari 1978. Wij hebben niet gekozen voor de buurt, maar wij hebben via TNO een toewijzing gekregen om hier te komen wonen. In die tijd waren deze woningen van Shell en TNO. Het leek ons een prettiger buurt om te wonen dan de Poptahof. In 2021 zijn wij verhuisd van onze bovenwoning naar een benedenwoning. Met een tuin, waar wij erg blij mee zijn.

Wat vinden jullie de leuke punten van onze buurt?

De buurt is rustig, omgeven door groen. Er is een grote sociale controle en gezelligheid met de bewoners van de buurt.

En wat zijn de mindere punten, wat zou beter kunnen?

Een minder punt is het openbaar vervoer. Vroeger hadden wij de pont en een reguliere busverbinding. Daardoor konden we ook gemakkelijk de tram nemen. Helaas zijn de pont en de reguliere busdienst afgeschaft. Wat ook beter kan, is de snelheid. Iedereen rijdt heel erg hard door de Van Hardenbroeklaan en over het Jaagpad.

Wat is jullie beste herinnering aan iets dat jullie hebben meegemaakt in de buurt en waarom?

De beste herinneringen hebben wij aan het buurthuis, toen onze kinderen nog jong waren. Sinterklaas, dansles, op kamp, Koninginnedag. Het was altijd een groot feest. Veel gezelligheid met elkaar, kinderen en ouders en opa's en oma's. In de Kerstvakantie werd er een zaalvoetbaltoernooi georganiseerd in de sporthal aan de Brasserskade.

Aan wie geven jullie het stokje door en welke vraag moeten we hem of haar stellen?

Wij zouden graag het stokje door willen geven aan Hans en Mary van de Stap. Zij wonen ook al heel lang in de Van Hardenbroeklaan.

Sjaak en Roos van Heusden

JONG EN OUD, RIJSWIJKBUITENGEWOON WIL IEDEREEN BIJ DE WIJK BETREKKEN

Sinds in 2013 de eerste paal werd geslagen in Rijswijk Buiten wordt het anno 2023 nu stilaan een echte woonwijk. Van de 3500 geplande woningen zijn er nu ongeveer 2000 gereed. Een deel van Parkrijk en het gebied Pasgeld worden de komende 5 jaar nog bebouwd. Met de bouw van 3500 woningen komen er zo'n 10.000 nieuwe bewoners in RijswijkBuiten wonen.

In 2023 worden ook een aantal woonvormen gerealiseerd waar jong volwassenen met een beperking zelfstandig gaan wonen. Stichting de Blauwe Parel en Stichting Our-House zijn 2 ouder-initiatieven die samen met RijswijkWonen en Ipse de Bruggen een mooie plek in de wijk gevonden hebben. Zorgverlener Cardia start in het eerste half jaar van 2023 met de bouw van een nieuw onderkomen waarin 60 zorgappartementen zijn opgenomen, gelegen aan de rand van het Wilhelminapark.

Van buurtinitiatief naar actieve stichting

Om deze nieuwe bewoners te helpen bij hun integratie, zelfstandigheid en zelfredzaamheid in de wijk is vanuit een buurtinitiatief op 24 december 2021 de stichting RijswijkBuitengewoon opgericht. Voor het ondersteunen van deze activiteiten heeft de stichting onder meer als doel om een ontmoetingsruimte in de wijk te realiseren. Een ruimte waaruit uitéénlopende doelgroepen van bewoners, vanuit speciale woonvormen, culturele organisaties en onderwijs met elkaar kunnen samenwerken, samenspelen, leren en recreëren.

Het 'buurtbakkie' (foto: stichting RijswijkBuitengewoon)

Op 24 september 2022, Burendag, heeft de stichting als eerste officiële actie 'het buurtbakkie', een mobiel ontmoetingspunt, in gebruik genomen. Een omgebouwde bakfiets, die kan worden ingezet bij buurtactiviteiten, koffiemomentjes en bijeenkomsten. Burendag, de Recycle-Sint en een inloopmiddag voor bouwwerkzaamheden hebben al succesvol gebruik gemaakt van 'het buurtbakkie'.

In september heeft een eerste informatieavond plaatsgevonden om buurtbewoners te informeren over de doelen en plannen van de stichting, hoe zij die doelen wil bereiken en welke invloed buurtbewoners kunnen hebben op de programmering, de activiteiten en de benodigde vrijwilligerspool.

Wijk-ontmoetingsruimte

In het voorjaar van 2022 zijn gesprekken gestart tussen RijswijkBuitengewoon, gemeente Rijswijk, projectbureau RijswijkBuiten en woningcorporatie RijswijkWonen om gezamenlijk tot de beoogde ontmoetingsruimte te komen. Na een onderzoek naar beschikbare locaties, financiering en het uitspreken van behoeftes en intenties kwam er een ruimte in beeld in het nieuwbouwproject 'de Koploper'. Deze bestaat uit zeven etages met 135 appartementen voor verschillende doelgroepen en een commerciële winkelplint waarin supermarktketen Lidl en enkele winkels zich gaan vestigen. Groot Rijswijk schreef hierover op 7 december: Alle partijen hebben zich hiervoor ingespannen en dat heeft op 2 december 2022 geleid tot een belangrijke stap in het realiseren van een ontmoetingsruimte in RijswijkBuiten. De handtekeningen voor de huurovereenkomst zijn gezet; de ruimte in de commerciële plint van De Koploper kan worden ingericht.

Het spandoek dat aan de bouwhekken van complex de Koploper hangt (foto: stichting RijswijkBuitengewoon)

De bouwwerkzaamheden aan 'de Koploper' zijn aan het einde van het eerste kwartaal 2023 gereed, waarna de verdere afbouw en inrichting door RijswijkWonen en de stichting ervoor moet zorgen dat vanaf de zomer '23 een mooie ruimte in de wijk beschikbaar is. Voor deze inrichting worden donaties en bijdragen gevraagd aan Fonds 1818, het VSB-fonds en via crowdfunding bij wijkbewoners en ondernemers.

GroenRIJK

't Haantje

BIJ GROENRIJK
'T HAANTJE
VIND JE ALLES
VOOR BINNEN
EN BUITEN.

Alles voor tuin,
terras en
balkon, woon-
accessoires
voor binnen
en buiten,
bloem-
sierkunst,
kamerplanten
en dieren.

GroenRijk 't Haantje • Laan van 't Haantje 22 • Rijswijk • 015-2126359 • groenrijkrijswijk.nl

BOEKHANDEL

DE OMSLAG

ALTIJD

HAANTJE

DE VOORSTE

*rijnhaven 16
hoek boeterbrug*

DELFT 2611 CR

DE BUURT

Kwartiermaker en wensenlijstje

De stichting heeft een subsidie gekregen van de gemeente Rijswijk om een kwartiermaker aan te stellen. Deze kwartiermaker gaat in opdracht van de stichting de behoeften en wensen van wijkbewoners op het gebied van activiteiten en ontmoetingen inventariseren en vervolgens verwerken in een beheerplan en programmering voor de ontmoetingsruimte. Daarnaast gaat de kwartiermaker tot juni 2023 ook meewerken aan het vergroten van de groep vrijwilligers. Voor de komende jaren heeft de stichting al een wensenlijstje. Hierop staan bijvoorbeeld een kleine buurtwerkplaats voor het onderhoud van de fietsen van het mobiliteitsproject, een buurtmoestuin voor het kweken van groenten en kruiden voor de menukaart van de ontmoetingsruimte en een fietsmaatjesproject met bijvoorbeeld duo-fietsen.

Nieuwsgierig geworden?

Ben je na het lezen nieuwsgierig geworden in de activiteiten en doelen van de stichting RijswijkBuitengewoon? Heb je wellicht zelf ideeën over een buurtmoestuin/ werkplaats? Of wil je als (fiets-)maatje of vrijwilliger bijdragen aan een mooiere en sociale woonwijk? Lees dan meer op www.rijswijkbuitengewoon.nl, wordt lid van onze facebook pagina (www.facebook.com/Rijswijkbuitengewoon) of stuur een berichtje naar info@rijswijkbuitengewoon.nl

CONTACTGROEP RIJSWIJK-ZUID

Het afgelopen jaar is er veel veranderd in Rijswijk-Zuid, waarbij er ook veel is veranderd voor de Contactgroep Rijswijk-Zuid. De tijd dat de vereniging zich tot Pasgeld, 't Haantje en de verspreide bouw in Sion kon beperken is voorbij. De Contactgroep is er om de leefomgeving van alle bewoners binnen het werkgebied Rijswijk Zuid (het gebied binnen de snelwegen A4, A13 en de gemeentegrens met Delft) te verbeteren en - zoals jullie gemerkt hebben - is het inwoneraantal van het gebied aanzienlijk toegenomen waarbij er onder andere nieuwe bewonerscommissies in Sion en Parkrijk zijn ontstaan. Het ligt voor de hand dat we deze commissies met de vereniging een platform bieden om sterker naar de gemeente toe te acteren. Kortom, de vereniging zal zich komend jaar beter als vereniging gaan organiseren.

De gemeente heeft nog veel voor ons gebied in petto de komende jaren. Het participatietraject voor Pasgeld-Oost, waar de gemeente 110 woningen wil realiseren, is kortgeleden gestart en de wijziging van het bestemmingsplan voor Pasgeld-West, waar de gemeente 1.000 woningen wil realiseren, zal de komende maanden in de gemeenteraad behandeld worden. Er zijn diverse inspraakreacties op het voorontwerp ingediend, zowel door de CRZ als door andere organisaties, en de CRZ zal zich ook de komende periode actief inzetten voor een vermindering van het aantal geplande woningen.

La plus petite ville du monde

Lente of zomer in de Ardennen? Natuurlijk!!

Dat kan! Op minder dan 3 uur rijden voor een week, weekend of midweek te huur voor cultuur-, natuur- en sportliefhebbers: Vakantiehuis voor 5 - 6 personen in een prachtig deel van de Ardennen. Vlakbij Durbuy, het zeer romantische kleinste stadje van België, waar het leuk is om rond te kijken en waar je heerlijk kunt eten. Er zijn uitgebreide mogelijkheden voor wandelen, fietsen, golfen en kanoën. Het huis is volledig ingericht: verwarming, prima bedden, tv, radio, cd-speler, dvd, magnetron, koelkast en veel boeken en tijdschriften. Huurprijs vanaf 49 euro per nacht, met een minimum van drie nachten. Voor verdere informatie: Kees Duijvestein, Telefoonnr. 06 26 17 06 06 duijvestein@gmail.com

DE BUURT

Die vermindering is hard nodig met het oog op de mobiliteit, waterhuishouding, natuurbehoud en ruimtelijke ordening. Met het voorontwerp wordt een groengewassen verhaal verteld waarbij een groen stedelijke inrichting van het gebied wordt nagestreefd. Het enige probleem is dat de ingeplande woningaantallen en woningdichtheid in de afgelopen jaren dusdanig zijn toegenomen dat het “groene” verhaal en de ingeplande woningdichtheid niet langer bij elkaar passen.

De afgelopen jaren hebben hiervoor de werkgroep Pasgeld ondersteund. De werkgroep gaat nu zelfstandig verder als (op te richten) stichting Pasgeld Natuurlijk, onder meer in verband met eventueel te verwachten juridische procedures. Toch kunnen we met de werkgroep ook terugkijken op de nodige successen: In het coalitieakkoord is afgesproken dat ook het TNO-gebied na vertrek van TNO niet als woonbestemming aangemerkt wordt. Daarnaast is er nog steeds geen waterhuishoudkundig plan voor Pasgeld en zijn hier nog steeds mogelijkheden om meer ruimte voor natuur te realiseren. Naast het organiseren van de vereniging blijft het dus noodzakelijk om deze mogelijkheden zoveel mogelijk en op verschillende manieren te benutten.

*Marinus Jansen
Rob Dijkshoorn*

Praktijk voor speltherapie

Jaagpad 142

015 - 7850605

mvdkramer@speltherapierijswijk.nl

Vanaf augustus 2011 werk ik als speltherapeut nu ook aan huis. Speltherapie is een hulpmiddel om kinderen, van 4 tot 12 jaar, individueel te helpen met sociaal-emotionele problemen en/of ontwikkelingsproblemen en/of gedragsproblemen.

Het spel geeft de mogelijkheid aan kinderen om opgedane ervaringen uit te spelen, spanning te ontladen, belemmeringen te verwerken en zichzelf en zijn situatie op een andere manier te beleven. Spel is een communicatiemiddel van een kind, daarnaast is er in de therapie ruimte voor creativiteit en gesprek. Wilt u een keer kennis maken, dan bent u van harte welkom.

Meer informatie vindt u op de website: www.speltherapierijswijk.nl

Marike van der Kramer - de Vries

Uitzicht vanuit de van Hardenbroeklaan op de Lange Kleiweg, februari 2023

Bent u op zoek naar een goede schilder?
AMJ Schilderwerken heeft alles in huis
om aan uw wensen te voldoen.

AMJ Schilderwerken schildert uw
woning, bedrijfsruimte, VvE's
monumentaal pand of wat u maar wilt.

Samen met u bespreken wij wat er
gedaan moet worden en wanneer het
klaar moet zijn. Ik ben pas tevreden als
u tevreden bent.

- Schilderwerk binnen & buiten
- Klein onderhoud: houtrot
- Behangen alle soorten
- Vloer coaten

www.amj-schilderwerken.nl

info@amj-schilderwerken.nl

Ab Memisev 06-10733402

DE BUURT

BERICHT VAN WERKGROEP PASGELD

Midden december 2022 vond de eerste participatiebijeenkomst plaats over de toekomst van Pasgeld-Oost. De opkomst was erg groot. Bewoners van Pasgeld zijn bezorgd om wat er staat te gebeuren. Projectontwikkelaar Synchroon presenteerde het plan voor de bouw van 102 woningen. Helaas bleek het slechts te gaan om een weinig gedetailleerd plan en wat algemene sfeerimpressies over woningen en te realiseren groen. De presentatie is ook te zien op de website van Rijswijk Buiten.

Duidelijk werd dat nog erg veel zaken openstaan, zoals een gedegen “watersysteem-analyse” (dit is het laagste punt van Rijswijk), het mobiliteitsonderzoek (Rijswijk dreigt volledig dicht te slibben) en de toezegging en inrichting van de ecologische verbindingzones (een eis van de gemeenteraad zelf, om aan de minimumvoorwaarden van behoud van eigen biodiversiteit, die onder grote druk staat, te voldoen).

Tijdens de bijeenkomst zijn veel vragen gesteld, waarvan vele onbeantwoord bleven. Toegezegd is dat ze alle beantwoord zullen worden. Dat zal ook gebeuren met de vele tientallen vragen die Werkgroep ná de presentatie heeft binnengekregen. Die zijn doorgezonden aan het Programma Bureau Rijswijk Buiten. Zit u zelf nog met vragen, stel ze dan gerust via de Werkgroep. Wij bundelen ze en zullen er bovenop blijven zitten dat we onderbouwde antwoorden krijgen. U kunt de al ingezonden vragen natuurlijk toegezonden krijgen als u daar prijs op stelt. Laat het ons dan even weten.

Voor ons is duidelijk dat bebouwing van Pasgeld-Oost nog lang geen voldongen feit is. Hetzelfde geldt voor Pasgeld-West. Er zijn nog té veel voorwaarden waaraan niet voldaan is en waaraan eigenlijk ook niet voldaan kan worden. Binnen de gemeenteraad zien we ook steeds meer de twijfels ontstaan of Rijswijk de voorspelde ongebreidelde groei wel aankan en of dat voor wat betreft open groen, biodiversiteit, klimaatadaptie, mobiliteit en sociale cohesie niet een veel te grote wissel op de leefbare toekomst trekt.

Als Stichting Pasgeld Natuurlijk blijven wij strijden voor een biodivers en open Pasgeld. Een voor iedere Rijswijker, mens en dier, noodzakelijke groene buffer tussen de oprukkende verstedelijking. Landschapspark Pasgeld, de noodzakelijke groene zuidflank van Rijswijk, is nog lang niet van tafel, integendeel! Blijf ons daarom steunen!

Dank u wel,
Ernst Hoyer

Voorzitter Stichting Pasgeld Natuurlijk i.o.

Wilt u nog beter en frequenter op de hoogte gebracht worden over het blijvend groen houden van Pasgeld en ons streven naar Landschapspark Pasgeld? Dat kan door u aan te melden voor onze nieuwsbrief. Stuur daartoe een mail naar: werkgroep@pasgeldnatuurlijk.com

3. THEMA: WATERTOREN HOF VAN DELFT IN RIJSWIJK

door Wilbert van Bijlert

Met haar hoogte van 31 meter is de watertoren aan het Jaagpad een van de hoogste bouwwerken van Rijswijk-Zuid. De toren is in 1911 gebouwd als onderdeel van het waterleidingnetwerk van de toenmalige gemeente Hof van Delft. Het was de tweede watertoren in Nederland die gemaakt was van gewapend beton, destijds een nieuw bouw materiaal. Als goed voorbeeld prijkte de toren daarom zelfs op de voorpagina van het eerste nummer van het maandblad 'Gewapend beton'. Bijna honderd jaar na de oplevering werd de toren verbouwd tot woning en haalde het opnieuw de krant, nu als een voorbeeld van de herbestemming van cultureel erfgoed.

Ruim 150 jaar geleden was cholera een van de dodelijkste ziekten in ons land. Zo vielen bij een uitbraak in 1866 in Nederland ruim 21.000 dodelijke slachtoffers, waarvan bijna 500 in Delft. Verschillende onderzoeken wezen uit dat vooral het slechte drinkwater een belangrijke oorzaak van de ziekte was. Veel, vooral armere inwoners, gebruikten oppervlaktewater als drinkwater. Een goed rioleringsstelsel was er nog niet, waardoor ook uitwerpselen, urine en afval rechtstreeks in datzelfde oppervlakte water werden geloosd. Grote gemeenten gaven in de tweede helft van de 19e eeuw daarom concessies, toestemming, aan bedrijven om waterleidingen aan te leggen. Delftse inwoners kregen kreeg hierdoor in 1887 voor het eerst via een leiding drinkwater. Het werd opgepompt uit grondwater

De watertoren in 1986 (Stadsarchief Delft 48670)

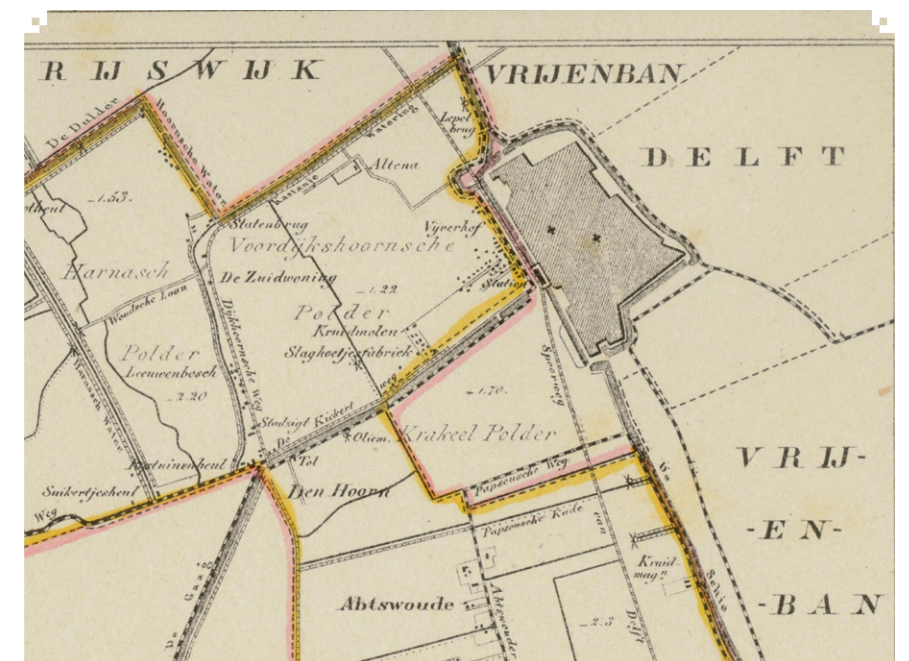
3. THEMA: WATERTOREN HOF VAN DELFT IN RIJSWIJK

onder de uit de duinen bij Monster en via een leiding naar Delft getransporteerd. Veel kleinere gemeenten hadden de middelen niet om zelf een waterleidingnetwerk aan te leggen, en voor commerciële partijen waren zij te klein om een winstgevend waterleidingbedrijf op te zetten. Zij kochten hun drinkwater vaak bij een grote gemeente in de buurt. Een van die kleinere gemeenten was Hof van Delft.

Gemeente Hof van Delft

Het grondgebied van de gemeente Delft bestond ten tijde van de aanleg van het waterleidingnetwerk uit het huidige historische stadscentrum. Aan de oostzijde lag de gemeente Vrijenban, aan de westzijde de gemeente Hof van Delft. Deze laatste grensde in het noorden aan de gemeente Rijswijk, de Kerstanjewetering was de grens tussen beide gemeenten. De meeste bebouwing van de gemeente Hof van Delft bevond zich rond 1900 aan de Spoorsingel en de Hugo de Grootstraat. Al vanaf 1860 deed de gemeente Delft meerdere, vergeefse, pogingen om (delen van) Hof van Delft en Vrijenban te annexeren. Delft stelde dat zij de grond nodig had omdat zij onvoldoende bouwlocaties bezat. Daarnaast maakten de inwoners van Hof van Delft en Vrijenban gebruik van Delftse voorzieningen, zoals scholen en de schouwburg, maar werden de kosten gedragen door Delft. Rijke inwoners verhuisden vanwege het lage belasting tarief graag naar de twee randgemeenten. Hof van Delft en Vrijenban wisten de annexatiepogingen tot 1921 af te slaan, waardoor wel gesproken wordt van de langstlopende grenswijziging van Nederland.

Rond 1900 werden een deel van de woningen in Hof van Delft aangesloten op de Delftse waterleiding. De voorraad in Monsterse duinen was echter beperkt en Delft vroeg steeds hogere prijzen aan Hof van Delft. Het gemeentebestuur van Hof van Delft besloot in 1908 dan ook om zelf een waterleiding aan te leggen en een waterleidingbedrijf op te richten. Zij verzocht de gemeente Den Haag om aansluiting op het Haagse drinkwaternet. Hoewel Den Haag bijna al het water uit het duingebied rond Meijendel nodig had, ging zij akkoord. De extra vraag was te verwaarlozen op het totaal, en bovendien kon op deze manier een leiding worden doorgetrokken door de nieuwe Haagse wijk Laakkwartier.

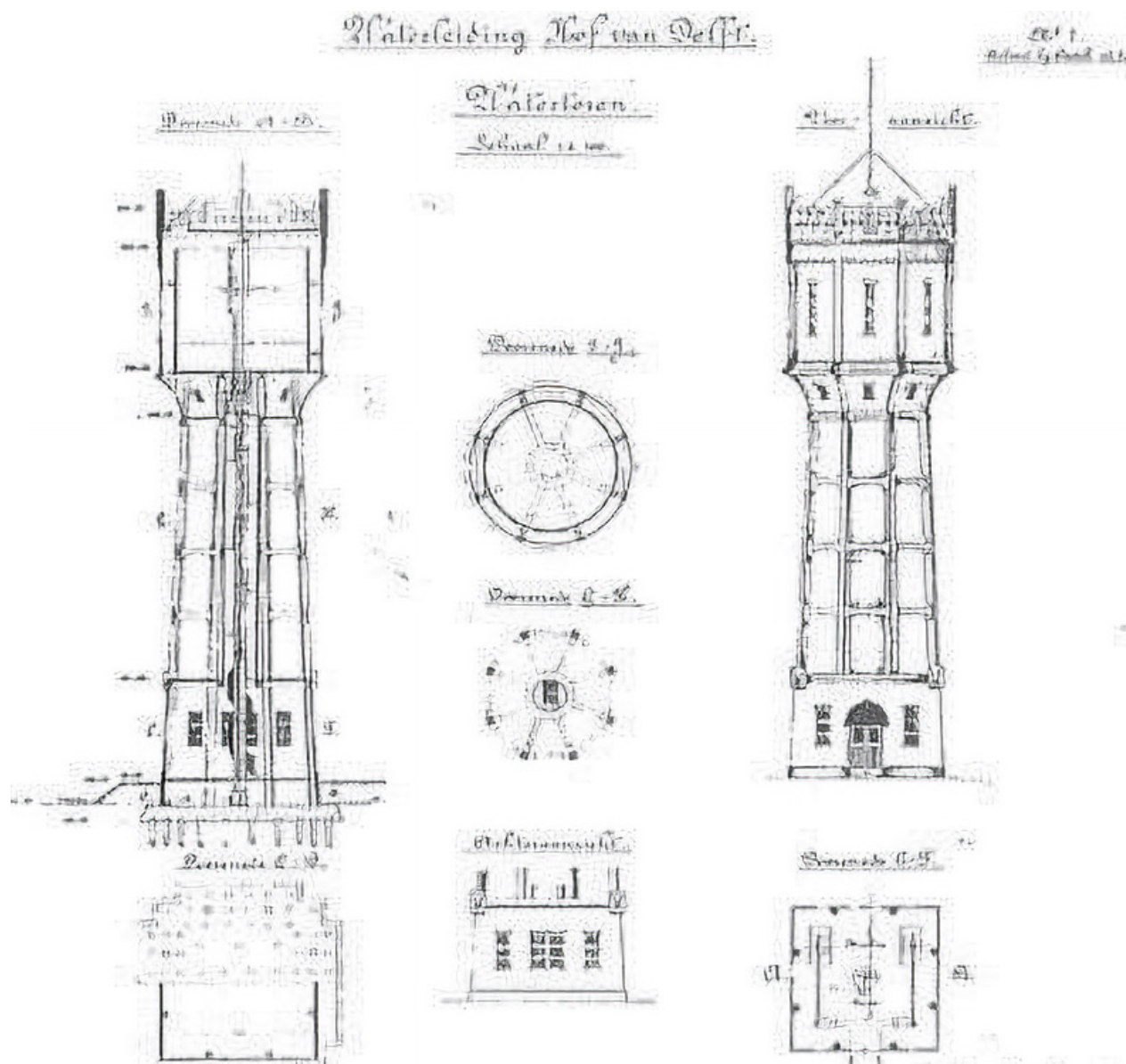

Het noordoostelijke deel van de gemeente Hof van Delft op een kaart uit 1866. (Stadsarchief Delft 77500)

Bij de Broekslootkade, op de grens van Den Haag en Rijswijk werd een watermeter voor het gebruik van Hof van Delft geplaatst. Hiervandaan liep de leiding via de Haagweg door tot de Hoornbrug en vandaar via de westzijde van de Delftse Vliet naar de gemeente Hof van Delft.

Gewapend beton

Om ervoor te zorgen dat er druk op het waterleiding net stond, werd in de 19^e eeuw gebruik gemaakt van watertorens, de eerste moderne Nederlandse watertoren werd in 1856 gebouwd in Den Helder. Door water omhoog te pompen ontstond er druk op de waterleiding. Deze druk was nodig om ervoor te zorgen dat bij de gebruiker water uit de kraan kon stromen. Vaak werd naast de watertoren een groot bassin gebouwd, een reinwaterkelder, om ervoor te zorgen dat er een buffer was om toename in het gebruik op te vangen. Voor de bouw van de watertoren van het Hof van Delft besloot het bestuur een perceel grond te kopen aan het Rijswijkse Jaagpad.

Bouwtekening Watertoren Hof van Delft

De koopovereenkomst werd op 6 april 1910 gesloten, het terrein was 28 aren groot. Het terrein behoorde oorspronkelijk tot de buitenplaats Pasgeld, maar het landhuis was in 1883 gedeeltelijk gesloopt en vanaf 1902 verkochten de toenmalige eigenaren perceelsgewijs het grootste gedeelte van de gronden. Waarom Hof van Delft de watertoren een paar honderd meter buiten haar gemeentegrenzen liet bouwen is onbekend. Het lijkt erop dat in de gemeente Hof van Delft langs het tracé van de waterleiding geen geschikte locatie was en daarom werd uitgeweken naar Rijswijk. Bijna het hele gebied tussen het centrum van Hof van Delft en de gemeente Rijswijk was in bezit van de Gist en Spiritusfabriek. Bovendien werd in dat gebied in 1913 de Kolenhaven gegraven.

Voor het ontwerp van de watertoren schakelde Hof van Delft de architect N. Biezeveld in. Hij had al meerdere watertorens ontworpen, waaronder de watertoren van Monster, die in 1886 als onderdeel van de Delftse waterleiding was gebouwd. Het ontwerp van Biezeveld bestond uit een toren van 31 meter hoog, een open schacht, met bovenin een reservoir van 200 kubieke meter. Naast de watertoren kwam een reinwaterkelder waar 300 kubieke meter water bewaard kon worden. Als bouw materiaal voor de toren stelde Biezeveld gewapend beton voor, een materiaal dat destijds nog weinig in Nederland gebruikt werd, maar wel in opkomst was. Gewapend beton bestaat uit ijzeren vlechtwerk waar het cement omheen gestort wordt. Om het materiaal beter onder de aandacht van ingenieurs, architecten en aannemers te brengen, werd er in 1912 zelfs een tijdschrift opgericht dat eraan gewijd was: 'Gewapend beton: maandblad voor beton- en gewapend betonbouw'. Het hoofdartikel van het eerste nummer ging over de bouw van de watertoren aan het Jaagpad. Hierin valt te lezen dat de bouwers bij het maken van de fundering veel last hadden van de natte ondergrond, die bestond uit "te veel fijne klei in het zeer fijne zand". Dat de bouw desondanks slechts zes maanden duurde, komt waarschijnlijk door de lange dagen die de bouwvakkers maakten: "Het hoogreservoir is achtereen, dag en nacht doorwerkend, gestort en later ook achtereen afgewerkt, om lasschen te voorkomen". Het artikel sluit af met de constatering dat "in ons land zijn reeds zeer vele werken op waterleidinggebied in betonijzer uitgevoerd – wel een bewijs voor de economie en soliditeit van dat materiaal voor dergelijke werken".

De Rijswijkse watertoren stond niet alleen afgebeeld in het blad 'Gewapend beton', maar ook als illustratie in advertenties van de aannemer van de watertoren: de N.V. Koninklijke Rotterdamse betonijzer maatschappij, voorheen bekend als Waning en co. Naast de watertoren werd een woning voor de beheerder gebouwd, het huidige Jaagpad 148-B. Het ontwerp was met haar bakstenen en zadeldak, in tegenstelling tot de watertoren, traditioneel.

1^e Jaargang. 1 SEPTEMBER 1912. Nummer 1.

GEWAPEND BETON

MAANDBLAD VOOR BETON- EN GEWAPEND BETONBOUW

Hoofredacteur: B. A. VERHEIJ c.i.

Vaste Medewerkers: K. BAKKER c.i., A. A. BOON c.i., D. W. GJISWIJT w.i., J. C. VAN HOOLWERFF c.i., Y. M. D. KENTIE c.i., D. KRUYF JR c.i., G. KUYPERS c.i., C. M. LUGTEN c.i., G. J. MEYERS c.i., P. W. SCHARROO, A. K. J. SCHILL c.i., H. G. A. TREEP c.i., F. J. VAES w.i., Ned. Indië: H. VAN BREEN c.i., Zuid-Afrika: J. VAN CITTERT, W. VAN WARMELO.

Stukken de redactie betreffende moeten worden gezonden aan den Hoofredacteur, Boreelstraat 46, 's Gravenhage.	Prijs per jaar voor Nederland	fl 2.50
Stukken voor de administratie aan den uitgever Keizersgracht 485, Amsterdam.	franco per post	2.65
	Voor het Buitenland en de Kolonien	3.50
	Losse nummers	0.30

INHOUD:

Voorwoord. — Betonijzeren watertoren en reinwaterkelder te Hof van Delft, door C. M. LUGTEN c.i. en M. J. MULLER c.i. — Het verslag van de Gewapend-Betoncommissie der Zuiderzee-Vereeniging, door A. GROOTHOF c.i. — De Nederlandsche Gewapend-Beton Voorschriften, door D. KRUYF JR. c.i. — Inhoud van Tijdschriften.

L. S.

EEN korte inleiding bij het verschijnen van het eerste nummer van „Gewapend Beton” moge in algemeene trekken het werkplan aangeven.

Door de te behandelen onderwerpen hoopen redacteur en medewerkers dit tijdschrift in zeer uitgebreiden kring ingang te doen vinden, en zullen trachten belangstelling te wekken bij ingenieurs, architecten, aannemers en opzichters.

Er zal naar gestreefd worden beschrijvingen op te nemen van belangrijke uitgevoerde werken; evenwel zullen ook kleinere werken worden beschreven, ten einde de belangrijkheid van het materiaal op velerlei gebied te kunnen aantonen.

Voorts zullen besprekingen worden gegeven van belangrijke publicaties, op gewapend beton betrekking hebbend, die in het Nederlandsch, Fransch, Duitsch en Engelsch verschijnen.

Octrooi-aanvragen, en de uitslagen daarvan, op dit gebied der ingenieurswetenschap zullen worden opgenomen; hiermede kan echter eerst worden aangevangen, zoodra de van rijkswege uit te geven Courant „De industriële eigendom” zal zijn verschenen.

Een rubriek „Vragen en Antwoorden” zal worden geopend, waarin alleen onderwerpen van practischen aard behandeld zullen worden; berekeningen kunnen daarin niet worden opgenomen.

Het ligt in de bedoeling een uittreksel van eenige belangrijke buitenlandsche tijdschriften in elk nummer op te nemen.

Het blad zal zeker in belangrijkheid winnen door de toegezegde medewerking uit Nederlandsch-Indië en Zuid-Afrika.

BETONIJZEREN WATERTOREN EN REINWATERKELDER TE HOF VAN DELFT.

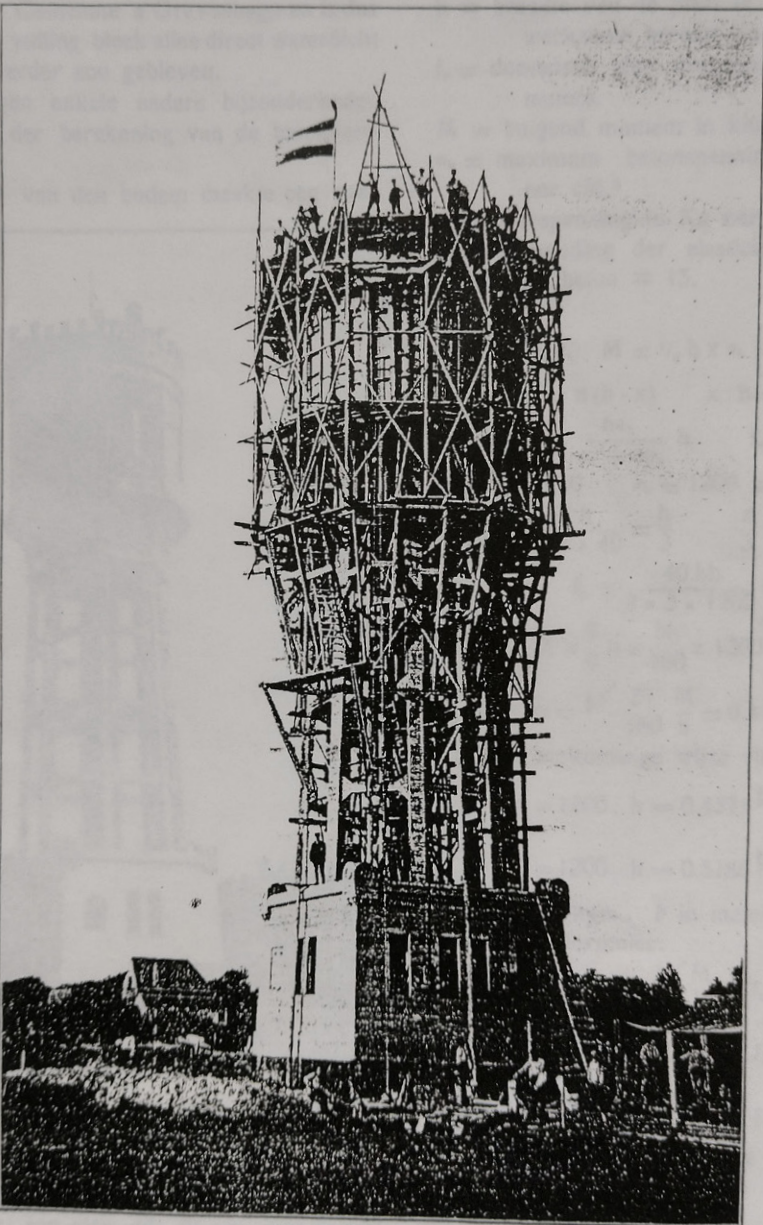
IN het jaar 1911 werd van Gemeentewege te Hof van Delft eene waterleiding aangelegd volgens de plannen van den Ingenieur N. Biezeveld Hz. te 's Gravenhage. Mede voor dezen aanleg waren benodigd een watertoren en daarneven een reinwaterkelder, welke gebouwd werden op een terrein nabij de Vliet tusschen den Haag en Delft. Na gehouden onderhandsche aanbesteding werd de uitvoering opgedragen aan de laagste inschrijfter, de N.V. Koninklijke Rotterdamsche Betonijzer-Maatschappij, voorheen van Waning en Co., te Rotterdam, welke M^u de berekeningen en constructie-teekeningen aan de hand van de bestekteekeningen maakte en ter goedkeuring aan den Heer Biezeveld had in te leveren. Constructief werden de toren en kelder beiden geheel in betonijzer uitgevoerd. Het reservoir van den watertoren heeft een diameter van 6,41 M., een diepte van 6,10 M. en een inhoud van plm. 200 M³. Peil is bovenkant terrein.

Voorpagina van het eerste nummer van maandblad 'Gewapend Beton' uit 1912, met onderaan een artikel over de watertoren van Hof van Delft

8 GEWAPEND BETON

Onderkant betonfundeering	= 2,— M. ÷ P.	gepast, omdat er te veel fijne klei in het zeer fijne
Bovenkant beganegrondvloer	= 0,20 M. + P.	zand zat. Het gebruikte ijzer had 50 KG. trekvastheid
„ lekvloer	= 18,35 M. + P.	bij 1000 kwaliteitscoëfficiënt. Het cement was van het
„ reservoirbodem	= 21,— M. + P.	merk Heidelberg. Het grind was riviergrind, het zand
„ kanteelen gemiddeld	= 29,30 M. + P.	uit de rivier gebaggerd grindzand. De verhouding

De reinwaterkelder heeft een inhoud van 300 M³. en is lang en breed 10 M. en diep 3 M. van het beton was in het algemeen 1 : 4 1/2, alleen voor het reservoir 1 : 4. Het geheel is in cementspecie en

Het werk werd voltooid in ongeveer 6 maanden. Met het grondwerk, de paalfundeering en het drooghouden werd veel last van loopzand ondervonden, waardoor de bouw nogal vertraagd is. Grondwater-spiegelverlaging kon in dit geval niet worden toe-

fijn zand geschuurd. Het reservoir en de kelder zijn inwendig voorzien van eene 2 1/2 cm. dikke gepleisterde waterdichte laag van cementspecie 1 : 1 1/2 zonder verder eenige bijmenging.

Het hoogreservoir is achtereen, dag en nacht door-

De watertoren tijdens de bouw (Gewapend Beton nr. 1, 1912)

Advertentie van de Koninklijke Rotterdamsche Betonijzer Maatschappij met een foto van de watertoren aan het Jaagpad 1912/1913 (Centraal Blad, nr 734)

Op 30 november 1911 vond de opening van de waterleiding plaats. In het stadhuis hield de burgemeester Manger Cats een toespraak voor de gemeenteraad en genodigden "waarna de op het Raadhuisplein opgestelde fontein haar zilveren waterstraal de lucht in wierp, om aan te toonen, dat de waterleiding geopend was. Hierna "werd een gezamenlijke rijtoer ondernomen, ter bezichtiging van den watertoren." Waarschijnlijk werd toen ook de gevelsteen onthuld die zich aan de noordzijde van de toren bevindt. Op de steen staat het gemeentewapen met daaronder de tekst "Deze watertoren is in 1911 gesticht door de gemeente Hof van Delft" met daaronder de namen van het gemeentebestuur, de architect en de aannemer.

Niet alleen bewoners van de Hof van Delft konden gebruik maken van het nieuwe waternetwerk. Vanaf 1909 werden aan het Jaagpad, vlak bij de watertoren, in hoog tempo boven- en benedenwoningen gebouwd. Zij kregen de mogelijkheid voor f 6,50 aangesloten te worden op het drinkwater uit de watertoren. Uit het jaarverslag van

waterleidingbedrijf Hof van Delft valt op te maken dat de totale kosten van de aanleg van de waterleiding f 120.000 kostte. Hiervan was f25.000 bestemd voor de bouw van 'de watertoren, met kelder en meterhuisje'. De grootste kostenpost was de aanleg van het "hoofdbuizennetwerk", dit kostte ruim f41.000. In het jaarverslag staan ook de kosten van het personeel vermeld, waaronder 'een machinist voor het pompstation'. Hij verdiende 'een jaarwedde van f624,-, benevens vrije woning en vrij water'. Het jaarverslag over 1912 meldt tevens dat van 962 bebouwde percelen in de gemeente Hof van Delft 716 een aansluiting hadden. Dit waren 700 woningen en 16 gebouwen zoals scholen en fabrieken.

Eigendom van de gemeente Delft

Nog geen tien jaar na de oplevering van de watertoren startte Delft een nieuwe poging Hof van Delft en Vrijenban te annexeren. Het gemeentebestuur van de Hof van Delft verzette zich fel: het zou leiden tot hogere belastingtarieven voor haar inwoners en het was maar de vraag of de dienstverlening zou verbeteren. Het mocht niet baten, in 1921 besloot de Tweede Kamer dat de gemeenten Hof van Delft en Vrijenban zouden worden opgeheven. Van Hof van Delft werd het oostelijke gedeelte onderdeel van Delft. Het westelijke gedeelte, waaronder Den Hoorn, werd toegevoegd aan de gemeente Schipluiden. Delft werd door de annexatie ook eigenaar van de waterleiding, waaronder de tien jaar oude watertoren. Niet lang na de annexatie werd de waterleiding van Hof van Delft aangesloten op dat van Delft. Het drinkwater in de Hof van Delft kwam niet langer uit Den Haag, maar net als in Delft uit de Maas. De watertoren verloor hiermee haar functie.

Drinkwaterbedrijf Vlietstreek

In 1956 brak een nieuw hoofdstuk aan. Waterleidingbedrijf de Vlietstreek, dat onder andere de bewoners van Voorburg, Rijswijk en Leidschendam van water voorzag, kocht de watertoren en dienstwoning voor fl 45.000 van de gemeente Delft. In de dienstwoning ging een medewerker van het drinkwaterbedrijf wonen. De verbinding met het Delftse netwerk werd losgekoppeld en de watertoren werd aangesloten op dat van de Vlietstreek. Tot de jaren zestig zorgde de watertoren voor voldoende waterdruk in Rijswijk-Zuid. Daarna werd zij alleen gebruikt als er extra druk nodig was voor de tuinbouwbedrijven in 't Haantje, Sion en Pasgeld. Een kunstenaar die in 1982 in de veronderstelling leefde dat de watertoren niet in gebruik was, verzocht het waterleidingbedrijf de ruimte te mogen huren als atelier. Toenmalig bedrijfsleider en later directeur, H. van der Knaap schreef terug dat de toren wel degelijk een functie had: "Het bouwwerk dient als buffer voor het opvangen van drukstoten in het leidingnet en als voorraadberging van water bij eventuele calamiteiten, terwijl de onderbouw wordt gebruikt als opslag voor materialen." De kunstenaar was niet de enige die gebruik van de watertoren wilde maken.

Een aantal studenten, wonend aan Jaagpad 129 vroeg in 1980 aan het drinkwaterleidingbedrijf om op de watertoren een "huisdiës" te mogen houden.

Zij kregen als antwoord dat de watertoren zich "absoluut niet leent voor dit soort activiteiten". Zij werden gewezen op buurthuis De Drassige Driehoek, "die misschien betere accommodatie kan bieden". Tot 1986 was de weg van het Jaagpad naar de watertoren eigendom van het waterleidingbedrijf. In dat jaar droeg zij de grond, vijf are groot, om niet over aan de gemeente Rijswijk.

Sloop of renovatie?

Eind jaren 80 bleek dat de watertoren, net als veel andere bouwwerken van gewapend beton uit het begin van de eeuw, er slecht aan toe was. Op verschillende plaatsen was het ijzeren vlechtwerk gaan roesten en waren stukken beton van de toren afgevallen. Dat er serieus gedacht werd aan de sloop blijkt uit een offerte van 26 maart 1985 van het Haagse aannemingsbedrijf van Eck. Zij offreert voor fl 69.000 "de betonnen watertoren zodanig te slopen, dat de omliggende bebouwing en tuintjes daarvan geen schade ondervinden". Vanwege de architectonische waarde, en omdat het de enige nog bestaande watertoren van de Vlietstreek was, besloot het waterleidingbedrijf anders: de watertoren zou in 1988 worden gerenoveerd.

Verbouwd tot woning

In 1990 fuseerde drinkwaterbedrijf Vlietstreek tot NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland. Deze ontving in op 14 maart 1991 een brief van de gemeente Rijswijk waarin zij schreef "verheugd te zijn u te kunnen meedelen de watertoren aan het Jaagpad 148c, alhier, als beschermd

Haagse Courant 19 januari 1988

monument op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen". De gemeente was ook van plan de dienstwoning op de lijst te plaatsen. Het duinwaterbedrijf tekende tegen dit laatste protest aan, wat leidde tot een hoorzitting. In een interne memo van het Duinwaterbedrijf staat welke bezwaren het bedrijf aanvoerde:

"- woning verkeert in zeer slechte staat van onderhoud. De kosten van het verhelpen zijn niet verantwoord (belasting drinkwaternote!)
- taak DZH: produceren en distribueren van drinkwater; niet verhuren van woningen".

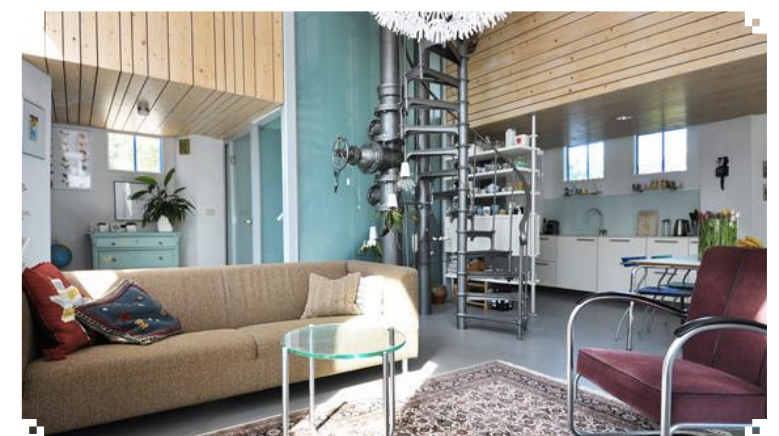
Het college van B&W besliste vervolgens, tegen de wens van de Monumentencommissie in, het pand niet toe te voegen aan het monument Jaagpad 148C, de watertoren.

De dienstwoning in 1986 (Stadsarchief Delft)

Enkele jaren later besloot het drinkwaterbedrijf de watertoren en de dienstwoning te verkopen. De vraagprijs was fl 475.000 en een in de verkoop van watertorens gespecialiseerde makelaar werd ingeschakeld. Hij verwelkomde op een open dag in de zomer van 2000 meer dan honderd bezoekers. De uiteindelijke koper, Annemiek Heynens, ging wonen in de dienstwoning en gebruikte de watertoren als berging. In 2001 werd de watertoren, inclusief de dienstwoning, benoemd tot Rijksmonument. Een aantal jaar later besloot Heynens de dienstwoning en watertoren te verkopen, maar potentiële kopers haakten af omdat zij geen idee hadden wat zij met de toren moesten doen. Heynens bedacht zich en besloot de watertoren te verbouwen om er vervolgens zelf te gaan wonen. De verbouwing vond plaats tussen 2008 en 2010. De waterleidingen en gietijzeren wenteltrap bleven bewaard. In 2011 ontving Heynens de gemeentelijke monumentenprijs. De herbestemming kreeg ook landelijke aandacht, onder andere in de Volkskrant verscheen een artikel.

Na de verbouwing verkocht Heynens de dienstwoning. De kosten van het onderhoud van de watertoren waren echter hoog en om deze te drukken wilde Heynens de watertoren splitsen in meerdere woningen. Zij vroeg aan een architect om een ontwerp te maken voor de toevoeging van twee appartementen: een in de

Het interieur van de watertoren in 2015 (Funda).

VAARBEBWIJS in RIJSWIJK

Op 4 avonden leert u alles wat u voor het examen moet weten.

Kijk op: cursusvaarbewijs.nl

of bel naar: **06-23061917**

Varen met of zonder vaarbewijs?

Een vaarvakantie is voor velen een nieuw avontuur. Bootje huren of misschien wel een boot gekocht en hup het water op. Net als in het rijverkeer gelden op het water voorrangsregels.

Met de meeste boten mag je varen zonder vaarbewijs, maar je moet wel bekwaam zijn om te varen. Het vaarbewijs is verplicht als je boot sneller kan varen dan 20 km/uur en/of de boot is langer dan 15 meter.

Jansen Vaaropleidingen geeft regelmatig cursussen in de Drassige Driehoek. Op vier avonden leer je alles wat je moet weten om veilig te kunnen varen. Met de opgedane kennis kan je examen doen. Voorkennis is niet nodig.

Kijk voor meer informatie op: <https://cursusvaarbewijs.nl> of bel naar 0623061917.

3. THEMA: WATERTOREN HOF VAN DELFT IN RIJSWIJK

reinwaterkelder en één in het reservoir. Om deze laatste te bereiken moest wel een lift worden aangebracht. Het bleek niet haalbaar te zijn deze in de schacht te bouwen, daarom stelde de architect voor een lift naast de watertoren te bouwen. De gemeente verstrekke een positief advies en toen dit in juni 2015 bij buurtbewoners bekend werd, tekenden een aantal van hen protest aan. Zij verwezen daarbij naar de aantasting van het zicht van het kenmerkende bouwwerk. Ook werd een link gelegd naar de opheffing van veerpont Pasgeld in 2012. "Eerst wordt ons de pont ontnomen en nu de watertoren." De plannen werden in de gemeenteraad besproken. Heynens besloot niet lang daarna de watertoren te verkopen. De plannen verdwenen daarmee in de ijskast. Niet lang daarna werd de watertoren verkocht.

Hoek Laan van 't Haantje/Lange Kleiweg

Symbol van Pasgeld

De watertoren heeft altijd in een dunbevolkt tuinbouwgebied gestaan. Met de start van Rijswijk Buiten in 2010, waarbij de tuinbouwgebieden Sion, 't Haantje en Pasgeld worden omgezet in een woonwijk met meer dan 3.000 woningen, is dat aan het veranderen. Als onderdeel van de ontwikkeling is een nieuwe verbindingsweg aangelegd tussen Pasgeld en Sion, de Laan van 't Haantje. De watertoren staat in de zichtlijn van de nieuwe weg. Op bijna alle brochures over nieuwbouw in Pasgeld staat de watertoren afgebeeld. Meer dan honderd jaar na haar bouw is de watertoren meer dan voorheen het symbool van Pasgeld.

Gebruikte literatuur:

- Kasteren, Joost van, *Delf's Blaue: Waterleidingbedrijf Delft 1887-1994*, (Den Hoorn, 1994)
- Hogendijk, Jan, *van Dorpspomp tot Hogedrukwaterleiding: geschiedenis van en Ontwikkeling van Drinkwaterleiding Vlietstreek (Voorbrug, 1988)*
- Walsum, Huib van, *'Gemeentegrenzen van Delft', jaarboek Delfia Batavorum 2003*

Bronnen:

- Archief bewoners watertoren (o.a. administratie onderhoud watertoren 1970-2000)
- Jaarverslagen waterleidingbedrijf Hof van Delft 1912-1919 (Stadsarchief Delft)
- Verschillende artikelen uit de *Delftsche Courant* in de periode 1908-1921 via www.delpher.nl

DE GESCHIEDENIS VAN PASGELD en 't HAANTJE

Wilbert van Bijlert

Stichting Rijswijkse Historische Projecten 2022

Te koop bij:

Tuincentrum Groenrijk 't Haantje, Laan van 't Haantje 22, Rijswijk
Boekhandel de Omslag, Wijnhaven 16, Delft

COLOFON EN CONTACT

Buurtvereniging "De Drassige Driehoek"

Jaagpad 148-d, 2288 CN Rijswijk

@: info@dedrassigedriehoek.nl

Website: www.dedrassigedriehoek.nl

Lid worden?

Stuur een mail naar ikwordlid@dedrassigedriehoek.nl Vermeld uw naam, voorletters, adres, woonplaats, e-mailadres, en liefst ook uw telefoonnummer. Wij nemen dan contact met u op. De jaarcontributie in 2023 bedraagt € 12,00.

Buurtblad

Het buurtblad verschijnt twee keer per jaar.

Redacteur: Wilbert van Bijlert @: buurtbladdedrassigedriehoek@gmail.com Opmaak:

Wendy @: buitekijf181@gmail.com

Adverteren in dit blad?

Neem contact op via het e-mailadres van het buurtblad.

Stuur uw artikel, brief, suggesties, foto's etc. naar het e-mailadres van het buurtblad.

Het buurtblad is te downloaden via: www.dedrassigedriehoek.nl/de-drassige-driehoek/buurtblad. Hier vindt u ook eerdere nummers. De digitale versies zijn i.t.t. de gedrukte versies in kleur.

Buurtapp Jaagpad e.o.

Wilt u worden toegevoegd, stuur dan een app naar Frank van Geest (06-12445653)

Volgende pagina.

Uitzicht vanaf het dak van de watertoren, september 2022

(foto: Kai Romme)

